

Ministerie van Economische Zaken

Toelichting en verklarende woordenlijst

Achtergronddocument bij de publicatie
van Natura 2000-aanwijzingsbesluiten

Achtergronddocument bij de publicatie van Natura 2000-ontwerpbesluiten

Inhoud

Besluit

Nota van toelichting

1. Inleiding
2. Aanwijzingen Habitat- en Vogelrichtlijn
3. Gebiedsbeschrijving en begrenzing
4. Natura 2000-waarden
5. Instandhoudingsdoelstellingen

Bijlagen

Bijlage A Grenswijzigingen Vogelrichtlijn

Bijlage B Toelichting op wijzigingen Natura 2000-waarden, op selectie als Habitatrichtlijngebied en op toewijzing van instandhoudingsdoelstellingen

Bijlage C

Appendices

Verklarende woordenlijst

Besluit

Deze toelichting heeft betrekking op alle Natura 2000-aanwijzingsbesluiten. Dit betreft de aanwijzing van Habitat- en Vogelrichtlijngebieden en de wijziging van aanwijzingsbesluiten die in het verleden zijn genomen voor Vogelrichtlijngebieden. Bij deze gelegenheid worden ook overlappende Habitatrichtlijngebieden en Vogelrichtlijngebieden samengevoegd tot Natura 2000-gebieden.

Dit document geeft een toelichting op de opbouw en de inhoud van zowel de ontwerp-aanwijzingsbesluiten als de definitieve aanwijzingsbesluiten en de daarbij horende Nota's van toelichting. Aan het eind is een verklarende woordenlijst opgenomen met betrekking tot de begrippen zoals deze gehanteerd worden in de besluiten en het Natura 2000 doelendocument.

De aanwijzingsbesluiten bestaan uit de formele tekst van het besluit, een Nota van toelichting en één of meer kaarten. In dit document wordt op de twee eerstgenoemde onderdelen van een besluit een toelichting gegeven. Een toelichting op de kaarten, die de begrenzing van het aangewezen gebied weergeven, is opgenomen in paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting van het aanwijzingsbesluit.

Het besluit is in feite de juridische basis voor de aanwijzing van het gebied onder de Vogel- en/of Habitatrichtlijn. Elk besluit bestaat uit een aantal artikelen. In het geval dat sprake is van de aanwijzing van een Habitatrichtlijngebied geeft het eerste artikel van het besluit de naam van het gebied (artikel 1, lid 1) en wordt vervolgens opgesomd voor welke habitattypen en soorten het gebied is aangewezen in het kader van de Habitatrichtlijn. Artikel 2 (artikel 1 indien uitsluitend Vogelrichtlijngebied) vermeldt onder meer voor welke vogelsoorten het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen.

In het volgende artikel wordt de naam van het Natura 2000-gebied genoemd en wordt aangegeven dat het besluit verder bestaat uit een Nota van toelichting (inclusief bijlagen) en één of meer kaarten. Dit artikel verwijst verder naar de instandhoudingsdoelstellingen die zijn opgenomen in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting. Tenslotte regelt het laatste artikel de publicatie en de inwerkingtreding van het besluit. Dat laatste gebeurt na vaststelling van het (definitieve) aanwijzingsbesluit waarbij zoveel mogelijk rekening zal worden gehouden met de in het kader van de inspraakprocedure ingediende zienswijzen.

Nota van toelichting

1. Inleiding

In de inleiding wordt kort ingegaan op de relatie tussen de Nota van toelichting en het besluit. Daarnaast wordt in de inleiding de opbouw van de Nota van toelichting besproken. Aan de Nota van toelichting zijn bijlagen toegevoegd. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van het Vogelrichtlijngebied. Bijlage B omvat een nadere toelichting op wijzigingen in habitattypen en soorten waarvoor de gebieden worden aangewezen, de selectie van Habitatrichtlijngebieden en de toedeling van de instandhoudingsdoelstellingen aan de Natura 2000-gebieden. Bijlage C behandelt de gebiedsspecifieke zienswijzen (niet van toepassing op ontwerp-aanwijzingsbesluiten)

2. Aanwijzingen Habitat- en Vogelrichtlijn

In hoofdstuk 2 worden de aanwijzingen onder de Habitat- en/of Vogelrichtlijn kort toegelicht. Strikt gezien gaat het om aanwijzing van gebieden als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (kortweg Habitatrichtlijngebied). Speciale beschermingszones onder de Vogelrichtlijn (Vogelrichtlijngebied) zijn al eerder aangewezen, met uitzondering van het gebied Strabrechtse Heide & Beuven. In het geval van Vogelrichtlijngebieden wordt het oorspronkelijke aanwijzingsbesluit door middel van dit besluit gewijzigd en/ of aangevuld met instandhoudingsdoelstellingen. Ter informatie zijn in voorkomende gevallen in een Appendix delen uit de Nota van toelichting bij het oorspronkelijke Vogelrichtlijnbesluit opgenomen. Deze hebben betrekking op de selectie- en begrenzingscriteria die bij de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied gebruikt zijn.

Er kunnen verschillen zitten tussen de oorspronkelijke vogelkundige waarden (paragrafen 4.1 en 4.2) en de vogelwaarden zoals vermeld in het ontwerpbesluit. Verschillen zijn nader verklaard in bijlage B. Verder wordt erop gewezen dat de informatie zoals opgenomen in paragraaf 4.3 van de Appendix verouderd kan zijn.

Naast deze informatie wordt in dit hoofdstuk het netwerk Natura 2000 besproken en wordt de relatie gelegd met het Natura 2000 doelendocument (2006) en het Natura 2000 profielendocument (2008). Het Natura 2000 doelendocument geeft het beleidskader van de instandhoudingsdoelstellingen en de daarbij gehanteerde systematiek. Het profielendocument geeft onder meer een beschrijving van de habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld. Ook geeft dit document een weergave van de gehanteerde interpretatie van de habitattypen.

Beschermde natuurmonumenten [indien van toepassing]

Een aantal Natura 2000-gebieden omvat tevens deelgebieden die eerder zijn aangewezen als beschermde natuurmonument op grond van de Natuurbeschermingswet. Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van deze natuurmonumenten (voor zover gelegen in het Natura 2000-gebied). Dit laat onverlet dat de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied mede betrekking hebben op de doelstellingen ten aanzien van behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied. Op de kaart is inzichtelijk gemaakt wat de oorspronkelijke begrenzing van de beschermde natuurmonumenten was. Het oorspronkelijke besluit tot aanwijzing van het beschermde natuurmonument is toegevoegd aan het einde van het Natura 2000-besluit (zie verder de laatste paragraaf van hoofdstuk 5).

3. Gebiedsbeschrijving en begrenzing

Gebiedsbeschrijving

In de gebiedsbeschrijving wordt het Natura 2000-gebied kort getypeerd: een beschrijving van de huidige situatie in het veld, eventueel met enige historische achtergrond en, alleen indien relevant voor aangewezen habitattypen of soorten, informatie over geologie of hydrologie. Er is gekozen voor een beknopte omschrijving waarbij in beginsel niet wordt ingegaan op bestaand gebruik, vastgesteld beleid of beheer en toekomstvisies.

Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

In deze paragraaf wordt aangegeven tot welk Natura 2000-landschap het gebied behoort. In het Natura 2000 doelendocument wordt in paragraaf 3.3 aangegeven waarom bij de formulering van instandhoudingsdoelstellingen gewerkt is met zogenoemde Natura 2000-landschappen. Een overzicht van de indeling van de Natura 2000-gebieden naar de Natura 2000-landschappen is te

vinden in het Natura 2000 doelendocument (bijlage 9.4). In deze bijlage worden tevens per Natura 2000-landschap de belangrijkste habitattypen, soorten en/of vogelsoorten weergegeven. De begrenzing van de (Habitatrichtlijn-) gebieden is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aanwezen. Daarnaast omvat het gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de aangewezen habitattypen en leefgebieden van soorten horen. Alsmede natuurwaarden waarvan het behoud een belangrijke bijdrage levert aan het behalen van de landelijk gunstige staat van instandhouding. In het Natura 2000 doelendocument zijn in paragraaf 2.3 de hoofdlijnen van de wijze van begrenzing opgenomen (zie ook bijlage 9.1 van dit doelendocument).

Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart(en). In deze paragraaf worden wijzigingen in de begrenzing ten opzichte van het aanwijzingsbesluit Vogelrichtlijn en/of ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied beschreven. De begrenzing is op technische punten op kaart aangepast, zoals het exclaveren van bebouwing en het gelijktrekken met topografische herkenbare lijnen. Andere wijzigingen groter dan 1 ha worden afzonderlijk toegelicht en zijn voor Vogelrichtlijngebieden op detailkaarten nader aangeduid (bijlage A).

Verder wordt aangegeven hoeveel de oppervlakte van het Natura 2000-gebied bedraagt. De oppervlakten van het Vogelrichtlijngebied en elijk loopt. Indien het gebied één of meerdere (voormalige) beschermde natuurmonumenten omvat, is ook daarvan de oppervlakte opgegeven. Dit betreft afgeronde cijfers. Voor de exacte oppervlakten wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. In de kaartlegenda zijn ook de het Habitatrichtlijngebied worden ook afzonderlijk vermeld indien de begrenzing niet g oppervlakten per combinatie (Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en/of beschermd natuurmonument) vermeld. De gesommeerde oppervlakten kunnen afwijken van de vermelde totale oppervlakten door afrondingsfouten. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten, omdat bij de berekening ervan geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen.

Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Daar waar de kaart onduidelijk is of geen uitsluitel geeft, biedt deze paragraaf verheldering. Er wordt dieper ingegaan op de algemene exclaveringsformule en eventuele uitzonderingen daarop. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst van deze paragraaf doorslaggevend.

4. Natura 2000-waarden

Dit hoofdstuk is in de definitieve aanwijzingsbesluiten ter verduidelijking ingevoegd ten opzichte van de eerder gepubliceerde ontwerp-aanwijzingsbesluiten zoals is aangekondigd in de Nota van Antwoord Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden (2007). Hoofdstuk 4 van de Nota van toelichting dient te worden gelezen in samenhang met bijlage B: "Toelichting op wijzigingen Natura 2000-waarden, op selectie als Habitatrichtlijngebied en op toewijzing van instandhoudingsdoelstellingen". Het oorspronkelijke hoofdstuk 4 (uit de eerste trance ontwerp-aanwijzingsbesluiten) is nu vernummerd naar hoofdstuk 5.

Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

In dit hoofdstuk worden de Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen weergegeven. Indien sprake is van een Habitat- en Vogelrichtlijngebied betreft het achtereenvolgens:

- de habitattypen van bijlage I van de Habitatrichtlijn;
- de soorten van bijlage II van de Habitatrichtlijn;
- de vogelsoorten van bijlage I en artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn.

De habitattypen en (vogel)soorten staan weergegeven met een Europese code.

Een complete lijst van de volledige namen (verkorte namen en volledige Nederlandse naam volgens de Habitatrichtlijn) is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument – bijlage 9.2.3. Tevens is in dit document een volledig overzicht van de codes te vinden (bijlage 9.2).

In het onderdeel "Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied" van bijlage B wordt inzichtelijk gemaakt welke wijzigingen zijn doorgevoerd ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied. In deze bijlage wordt ook voor de Vogelrichtlijngebieden aangegeven welke wijzigingen zijn doorgevoerd ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied.

Habitatrichtlijn: selectiecriteria [indien van toepassing]

In deze paragraaf zijn de op de Habitatrichtlijngebieden van toepassing zijnde selectiecriteria kort samengevat. In het Verantwoordingsdocument (2003) zijn de criteria, op basis waarvan de selectie voor de aanmelding heeft plaatsgevonden, verder uitgewerkt (een samenvatting is ook opgenomen in bijlage 9.1.1a van het Natura 2000 doelendocument). Verder wordt in het Lijstdocument (2004) een overzicht gegeven van de gebieden die zijn geselecteerd voor één of meerdere habitattypen of soorten. Tenslotte zijn in het Gebiedendocument (2004) per gebied de habitattypen en soorten vermeld, waarvoor het gebied in 2003 als Habitatrichtlijngebied is aangemeld. In Bijlage B (onderdeel "Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden") is per Natura 2000-waarde aangegeven welke gebieden destijds en op grond van de huidige kennis en inzichten thans aan de selectiecriteria voldoen.

Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrichtlijngebied [indien van toepassing]

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied is vooral bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen en leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. De verspreiding van de betreffende habitattypen en soorten binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

5. Instandhoudingsdoelstellingen

Dit hoofdstuk omvat de algemene doelen, de doelstellingen voor de opgenomen habitattypen, voor soorten van bijlage II Habitatrichtlijn, voor broedvogels en voor niet-broedvogels. Daarnaast is een paragraaf gewijd aan de gevolgen voor de doelen bepaald onder de aanwijzing(en) tot beschermd natuurmonument. In het laatste onderdeel van Bijlage B wordt inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling is vertaald naar Natura 2000-gebieden. Per Natura 2000-waarde wordt een overzicht gegeven van alle gebieden en de daarvoor van toepassing zijnde doelen (behoud- of verbeteropgave).

Inleiding

Het Natura 2000-netwerk dient ertoe de betreffende soorten en habitattypen in een gunstige staat van instandhouding te brengen. In de inleiding wordt het begrip instandhouding nader toegelicht en wordt ingegaan op de uitwerking van Habitat- en Vogelrichtlijn in de Natuurbeschermingswet 1998. Voor elk Natura 2000-gebied zijn instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die het gebied kan leveren voor het bereiken van de landelijke doelstelling. De doelen van het betreffende gebied zijn in hoofdstuk 5 opgenomen en toegelicht. Daarnaast wordt in de inleiding aandacht besteed aan de kernopgaven die van toepassing zijn op het Natura 2000-landschap waartoe het gebied behoort.

Hierbij wordt opgemerkt dat als in een kernopgave sprake is van herstel van een bepaald habitatype of soort, dit niet per definitie hoeft te betekenen dat voor het doel van het betreffende habitatype of soort in elk gebied waar de kernopgave van toepassing is, ook een herstelopgave geldt. De formulering van een doel op gebiedsniveau wordt mede bepaald door de huidige kwaliteit in het gebied en de mogelijkheden tot verbetering in relatie tot mogelijkheden tot verbetering in andere gebieden.

Algemene doelen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de algemene doelen van het gebied. Deze algemene doelen zijn voor ieder Natura 2000-gebied gelijk en zijn onder meer gericht op de samenhang van het Natura 2000-netwerk en op omgevingsfactoren die van invloed zijn op de in de gebieden te beschermen habitattypen en soorten.

Habitatrichtlijn: habitattypen [indien van toepassing]

De instandhoudingsdoelstellingen bestaan uit een formulering van een doel en een toelichting daarop. De doelen zijn kwalitatief beschreven in termen van uitbreiding of behoud oppervlakte en verbetering of behoud kwaliteit. De (verkorte) naam van het habitatype is vet weergegeven. De naam van het subtype is alleen in de doelstelling opgenomen wanneer de doelstelling niet op alle subtypen van toepassing is, of wanneer verschillende doelen zijn gesteld voor de in het gebied voorkomende subtypen.

Voor een aantal habitattypen is een "ten gunste formulering" toegepast, dat wil zeggen dat is toegestaan dat het type in oppervlakte achteruitgaat ten gunste van een ander habitatype. Dit geldt bijvoorbeeld voor herstellende hoogvenen (H7120) ten gunste van *actieve hoogvenen,

hoogveenlandschap (H7110A) of duindoornstruwelen (H2160) ten gunste van *grijze duinen (H2130) of vochtige duinvalleien (H2190). Dit is doorgaans alleen toegepast als het doel van het betreffende habitattypen op behoud (van de oppervlakte) is gesteld en de begunstigde habitattypen op uitbreiding (van de oppervlakte). Er is gekozen voor deze oplossing voor gebieden waar de inschatting is gemaakt dat er onvoldoende 'ruimte' is binnen het betreffende Natura 2000-gebied.

Habitatrichtlijn: soorten [indien van toepassing]

De instandhoudingsdoelstellingen bestaan uit een formulering van een doel en een toelichting daarop. Deze doelen zijn uitgedrukt in behoud of uitbreiding omvang en behoud of verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud of uitbreiding populatie. Met de formulering '... omvang en ... kwaliteit leefgebied voor ... populatie' wordt benadrukt dat leefgebied de bepalende factor is. Voor de plantensoorten is niet het begrip 'leefgebied', maar het begrip 'biotoop' gehanteerd.

Slechts voor een beperkt aantal soorten zijn aantallen genoemd in het doel (grote vuurvlieder, gewone zeehond (alleen Deltagebied)). Het gehanteerde aantal staat voor de omvang van een duurzame populatie en/of de populatieomvang nodig voor de realisering van de landelijke doelstelling. Bij de formulering van het doel is voor libellen rekening gehouden met de potentiële bijdrage van een gebied.

In de toelichting op de instandhoudingsdoelstelling voor een soort kan een toelichting worden gegeven op de staat van instandhouding van een soort op landelijk of op gebiedsniveau en de functie van het gebied voor een soort. Zo wordt bijvoorbeeld voor trekvis aangegeven of sprake is van een doortrek- of opgroeigebied van een soort. Voor de goede orde wordt opgemerkt dat deze toelichtingen niet uitputtend zijn. Een verdere uitwerking van de functie van een bepaald gebied voor een bepaalde soort zal in het kader van de Natura 2000-beheerplannen moeten plaatsvinden.

Vogelrichtlijn: broedvogels [indien van toepassing]

De instandhoudingsdoelstellingen bestaan uit een formulering van een doel en een toelichting daarop. De doelen van de broedvogels zijn uitgedrukt in behoud of uitbreiding omvang en behoud of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste xx broedparen. Voor de doelen die aangeven dat de kwaliteit van het leefgebied nog niet op orde is, is gekozen voor een 'en/of' formulering. Daarmee wordt in de beheerplannen ruimte geboden om te bepalen of ingezet wordt op uitbreiding omvang én verbetering kwaliteit leefgebied of dat wordt ingezet op alleen verbetering kwaliteit of alleen uitbreiding omvang leefgebied.

De aantallen zoals weergegeven in het doel zijn doorgaans gebaseerd op of afgeleid van gegevens van SOVON/CBS. De formulering van de doelen voor de broedvogels is gebaseerd op het landelijk noodzakelijke aantal en omvang van sleutelpopulaties voor het duurzaam voortbestaan van de soort. Bij behoud is bij het vaststellen van het aantal uitgegaan van de vijfjaarlijkse gemiddelden over de periode van 1999/2000-2003/2004, uitzonderingen daargelaten. Voor broedvogels geldt net als voor bepaalde soorten dat het aantal staat voor de draagkracht van het gebied. Of de betreffende aantallen in het gebied blijven of zullen gaan voorkomen, is in belangrijke mate afhankelijk van de omvang en de kwaliteit van het leefgebied. Voor de systematiek bij de formulering van de broedvogeldoelen wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (paragraaf 3.3). De vogelgegevens staan vermeld in het rapport Trends van vogels in het Nederlandse Natura 2000-netwerk, SOVON/CBS (2006).

In de toelichting op het doel wordt ingegaan op het verloop van de populatie-ontwikkeling, daarnaast wordt aangegeven of het gebied voldoende draagkracht heeft voor een sleutelpopulatie of kan gaan leveren, of dat het gebied een bijdrage levert aan een (bepaalde) regionale sleutelpopulatie. Als sprake is van een geïsoleerde lokale populatie wordt dat ook aangegeven. Verder kan in de toelichting worden ingegaan op de relatieve bijdrage van een gebied en op de landelijke staat van instandhouding. Voor een aantal broedvogelsoorten, waarvan de populatie sterk groeiend is, zoals voor de lepelaar, is gewerkt met het begrip voorlopig maximum. Voor nadere uitleg zie de 'Verklarende woordenlijst'.

Voor een aantal broedvogelsoorten is een regionaal doel geformuleerd vanwege het sterk wisselende voorkomen per gebied. Dit geldt voor de kluut, bontbekplevier, strandplevier, zwartkopmeeuw, grote stern, visdief en de dwergstern. Dit betekent dat de Natura 2000-beheerplannen van de betreffende gebieden binnen een regio op elkaar moeten worden afgestemd. In principe moet in elk gebied voldoende leefgebied voor de redelijkerwijs te verwachten verdeling van de broedpopulaties beschikbaar zijn.

Vogelrichtlijn: niet-broedvogels [indien van toepassing]

De instandhoudingsdoelstellingen bestaan uit een formulering van een doel en een toelichting daarop. De doelen van de niet-broedvogels zijn uitgedrukt in behoud of uitbreiding omvang en behoud of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld xx vogels. Bij niet-broedvogels kan het gaan om vogels die in het gebied foerageren of slapen, of om vogels die voor beide activiteiten van het gebied gebruik maken. De gehanteerde aantallen geven een indicatie van de draagkracht van een concreet gebied.

De genoemde aantallen kunnen worden uitgedrukt in seizoensgemiddelden of seizoensmaximum. Welk getal is gekozen is afhankelijk van de beschikbaarheid van telgegevens. Doorgaans is het seizoensgemiddelde gehanteerd als het gemiddelde over twaalf opeenvolgende maanden van juli t/m juni van het volgend jaar. De in de doelen aangegeven seizoensgemiddelden zijn gebaseerd op gemiddelden van zulke waarden over een reeks van seizoenen; bij behoudopgaven betreft het meestal de seizoenen 1999/2000 t/m 2003/2004. Een seizoensmaximum is de hoogste van de maandelijkse waarden in het seizoen.

De weergegeven seizoensmaxima zijn eveneens gemiddelden over de achtereenvolgende maxima van een reeks van jaren. Aangezien het hier niet-broedvogels betreft die vaak vooral in een bepaald deel van het seizoen in ons land verblijven, betekent dit dat gedurende bepaalde maanden gemiddeld meer vogels in een gebied voorkomen dan het seizoensgemiddelde aangeeft.

Doorgaans wordt één aantal omschreven in het doel, dat van toepassing is op de functie van het gebied: foerageer- of slaappleatsfunctie, danwel foerageer én slaappleatsfunctie. Daarnaast kan het voorkomen, wanneer voldoende gegevens voorhanden zijn, dat voor beide functies apart een aantal in het doel is opgenomen. In het geval dat er één aantal in het doel wordt genoemd kan het aantal in het doel van toepassing zijn op de foerageer- én de slaappleatsfunctie. Daarbij doen zich de volgende situaties voor, waarvoor verschillende formuleringen worden gehanteerd:

1. 'onder andere een functie als slaappleats en als foerageergebied': Dit geldt voor soorten die groepsgewijs slapen of rusten (overtijen), en waarbij geen gegevens bekend zijn die aangeven dat de slaappleatsfunctie de foerageerfunctie aantalsmatig overtreft.
2. 'onder andere als foerageergebied': Dit geldt voor soorten die individueel slapen of rusten, of voor soorten die buiten het betreffende Natura 2000-gebied groepsgewijs slapen (bijv. grasland waar overdag ganzen grazen).
3. 'onder andere als slaappleats': Dit geldt voor soorten die groepsgewijs slapen of rusten (overtijen) in het betreffende gebied, maar die elders foerageren, bijv. hoogveengebieden als slaappleats voor ganzen.

Als de aantallen slechts voor één van beide functies gelden wordt dit in de toelichting vermeld.

Daarnaast is het mogelijk dat voor beide functies een afzonderlijk aantal in het doel is opgenomen, dit geldt alleen wanneer hiervoor voldoende gegevens voorhanden zijn. De draagkrachtschatting is namelijk niet voor alle functies even goed te beschrijven met behulp van de reguliere tellingen, omdat die altijd overdag plaatsvinden. Het belang van een gebied dat vooral als nachtelijke slaappleats van belang is, wordt dus onderschat als in het doel alleen een draagkrachtschatting is opgenomen dat op de dagtellingen is gebaseerd. Daarom is in een aantal gevallen een tweede getal toegevoegd, dat specifiek op de nachtelijke slaappleatsfunctie betrekking heeft. Dit tweede getal is doorgaans minder solide doordat telgegevens beperkt beschikbaar zijn, zo wordt er gewerkt met seizoensmaxima omdat vaak alleen gegevens bestaan uit de voor de soort relevante periode.

Voor het Deltagebied is niet gewerkt met aantallen voor de omvang van de slaappleatsen omdat de betreffende gegevens zich daar nog niet toe lenen. In de toelichting op het doel is wel ingegaan op de betekenis van de slaappleats, waarbij is aangegeven of slaappleats van regionale of bovenregionale betekenis is. Voor de systematiek bij de formulering van de niet-broedvogeldoelen wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument. De telgegevens staan in het rapport Trends van vogels in het Nederlandse Natura 2000-netwerk, SOVON/CBS (2006).

Naast de duiding van de functie voor het gebied als foerageergebied en/of slaappleats, is in de toelichting op het doel voor de niet-broedvogels opgenomen wat de nationale en/of internationale betekenis is van een gebied. In de toelichting op de doelen wordt ook ingegaan op het seizoenpatroon van de niet-broedvogel in het betreffende gebied, alsmede op de populatieontwikkeling gedurende de periode 1980-1981 tot en met 2003-2004. Verder wordt in de

toelichting op het doel de motivering gegeven waarom een doel op behoud of verbetering staat en wordt ingegaan op de relatieve bijdrage van het betreffende gebied voor een soort.

Als in de toelichting staat dat trendgegevens niet beschikbaar zijn, betekent dit dat uit het betreffende gebied slechts incidentele telgegevens beschikbaar zijn. Als in de toelichting staat dat de gegevens niet toereikend zijn voor een trendanalyse verklaart dit waarom in het doel bij aantal 'seizoensmaximum' wordt genoemd.

Ook voor een aantal niet-broedvogels is een 'ten gunste formulering' toegepast. Dit gaat met name om soorten als de kolgans, grauwe gans, brandgans of smient waarbij de omvang van het foerageergebied achteruit mag gaan ten gunste van bijvoorbeeld habitatype stroomdalgraslanden of droge hardhoutoibossen. Een ten gunste formulering is soms ook gehanteerd ten gunste van broedvogels als porseleinhoen en kwartelkoning. Voor de soorten tafeleend en kuifeend is voor het gebied Veluwerandmeren, gezien de bijzondere betekenis van het gebied voor het habitatype kranwierwateren, een ten gunste formulering voor dit habitatype opgenomen.

Beschermde natuurmonumenten [indien van toepassing]

Het ministerie van EZ heeft per Natura 2000- gebied een overzicht samengesteld waaruit blijkt hoe de natuur- en landschapswaarden van een beschermd natuurmonument, dat samenvalt met het betreffende Natura 2000-gebied, zich verhouden tot de Natura 2000-doelen. Op deze wijze wordt het bevoegd gezag een handreiking geboden aangaande de betekenis van de bestaande doelen na de aanwijzing als Natura 2000-gebied. Daarbij wordt een volledig en zo objectief mogelijk overzicht verschaft van de natuur- en landschapswaarden en eventuele te ontwikkelen waarden, die zijn opgenomen in de Nota van toelichting bij het aanwijzingsbesluit van het beschermde natuurmonument. De handreiking bestaat uit een indeling van waarden in categorieën, waaruit blijkt hoe ze zich verhouden tot de Natura 2000-doelen: gelijk, overlappend, reeds bestaand of strijdig. De Natura 2000-doelen gaan in het geval van strijdigheid voor op de bestaande doelen. De handreiking is richtinggevend voor de opstellers van beheerplannen en voor vergunningverleners. Inmiddels is de Natuurbeschermingswet 1998 aangepast. Voor de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument geldt het oorspronkelijke beschermingsregime voor beschermde natuurmonumenten, voor zover deze 'oude doelen' verder gaan dan de Natura 2000-doelen. Dit betekent onder meer dat de uitwerking van die doelen in het beheerplan facultatief wordt, in plaats van dat daartoe een verplichting geldt.

Bijlagen

Bijlage A

Grenswijzigingen Vogelrichtlijn [indien van toepassing]

Indien van toepassing zijn op detailkaarten grenswijzigingen ten opzichte van de oorspronkelijke aanwijzingsbesluiten weergegeven. Dit heeft alleen betrekking op niet-technische wijzigingen van meer dan 1 ha, zoals toegelicht in paragraaf 3.3.

Bijlage B

Toelichting op wijzigingen Natura 2000-waarden, op selectie als Habitatrichtlijngebied en op toewijzing van instandhoudingsdoelstellingen

Bijlage B bestaat uit (maximaal) vier onderdelen, die hieronder worden behandeld.

Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied en/of ontwerp-aanwijzingsbesluit Natura 2000 [indien van toepassing]

In dit onderdeel worden wijzigingen ten opzichte van de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden in 2003 toegelicht. Bij de definitieve besluiten zijn tevens wijzigingen ten opzichte van de ontwerpbesluiten behandeld. Deze wijzigingen kunnen voortkomen uit wijzigingen in de begrenzing van de Natura 2000-gebieden. Dit kan zowel gaan om uitbreiding van de begrenzing, omwille van de realisering van het landelijk doel van het betreffende habitatype of soort als om verkleining. Verder kunnen wijzigingen voortkomen uit thans geconstateerde fouten in de aanmelding van 2003. Dit geldt bijvoorbeeld voor de habitattypen droge heiden (H4030) en stuifzandheiden met struikhei (H2310). Zo komt het habitatype droge heiden (H4030) uitsluitend voor op uitgeloopte bodems en het habitatype stuifzandheiden met struikhei (H2310) uitsluitend op stuifduinen in het binnenland. Ten tijde van de aanmelding is onvoldoende rekening gehouden met abiotische omstandigheden, waardoor genoemde typen soms verkeerd zijn aangemeld.

Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van de eerdere aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of ontwerp-aanwijzingsbesluit Natura 2000 [indien van toepassing]

In dit onderdeel worden wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van het oorspronkelijke Vogelrichtlijnbesluit behandeld. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen Vogelrichtlijnbesluiten van 2000 en later. In de definitieve besluiten zijn tevens wijzigingen ten opzichte van de ontwerpbesluiten aangegeven.

Besluiten genomen vóór 2000 bevatten opsommingen van vogelsoorten waaraan het gebied zijn natuurwetenschappelijke betekenis ontleent. Op grond van artikel 4 van de Vogelrichtlijn bestaat de verplichting voor het aanwijzen van gebieden voor soorten die zijn opgenomen in bijlage I van de richtlijn. Daarnaast zijn gebieden aangewezen voor 49 (andere) trekkende vogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2. van de richtlijn. In besluiten van vóór 2000 zijn ook vogelsoorten opgenomen, waarvoor geen verplichting geldt onder de Vogelrichtlijn. In dit onderdeel wordt onder meer aangegeven welke soorten op grond van deze reden komen te vervallen.

Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden [indien van toepassing]

Dit onderdeel betreft een gebiedsspecifieke uitwerking van paragraaf 4.3, waarin de selectiecriteria voor de aanmelding van Habitatrichtlijngebieden zijn samengevat. Van elk habitatype en van elke soort waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, is een bespreking opgenomen. In deze bespreking wordt allereerst aangegeven welke gebieden aan de selectiecriteria voldeden ten tijde van de aanmelding (overgenomen uit het Lijstdocument 2004).

Vervolgens zijn de gebieden genoemd die op grond van de huidige kennis en inzichten aan de selectiecriteria zouden voldoen. Hierbij is tevens vermeld op grond waarvan de genoemde gebieden aan de gestelde criteria voldoen. Daarbij is uitgegaan van de huidige definities en afgrenzing van de habitattypen, de gewijzigde indeling in subtypen en de best beschikbare en meest recente gegevens over aanwezige oppervlakte (en zo nodig kwaliteit) van de habitattypen en over omvang van populaties van de soorten in de gebieden.

In het Verantwoordingsdocument (2003) zijn de criteria, op basis waarvan de selectie heeft plaatsgevonden, opgenomen. In het Lijstdocument (2004) wordt een overzicht gegeven van de gebieden die zijn geselecteerd voor één of meerdere habitattypen en/of soorten. In het Gebiedendocument (2004) zijn de geselecteerde habitattypen en soorten per gebied vermeld,

daarbij is tevens aangegeven voor welke andere habitattypen en/of soorten het gebied is aangemeld ten behoeve van de opstelling van de communautaire lijst.

Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen

In dit onderdeel wordt voor ieder (sub)habitattype, soort, broedvogelsoort en niet-broedvogelsoort waarvoor het betreffende gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De uitwerking van de landelijke doelen in gebiedsdoelen wordt weergegeven in tabellen. Daarin worden alle gebieden weergegeven die voor de betreffende waarde (in ontwerp) is aangewezen, met de bijbehorende gebiedsdoelen. De rij betreffende het onderhavige (ontwerp-)aanwijzingsbesluit is voor de duidelijkheid grijs gearceerd.

Wanneer er sprake is van een ten gunste formulering is dat met een bijschrift opgemerkt. Complementaire doelen die in nog vigerende ontwerp-aanwijzingsbesluiten zijn opgenomen zijn cursief gezet. Indien in een gebied naast een 'gewone' instandhoudingsdoelstelling ook sprake is van een complementair doel, is alleen de 'gewone' instandhoudingsdoelstelling in de tabel opgenomen.

Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding genoemd. Vervolgens wordt aangegeven of de gebiedsdoelstelling van het betreffende gebied aansluit bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling. Wanneer dit niet het geval is, dan is dit nader gemotiveerd.

Voor de niet-broedvogels zijn alleen dergelijke overzichten opgenomen voor de volgende soorten: topper (A062), eider (A063), scholekster (A130), kanoet (A143) en steenloper (A169). Alle andere niet-broedvogelsoorten worden weergegeven in een tabel waarbij geen onderscheid is gemaakt in concrete gebieden aangezien voor alle gebieden als doel behoud omvang en kwaliteit leefgebied is geformuleerd. De kolommen bevatten de naam van de soort met soortcode, het aantal gebieden wat in het totaal voor deze soort is aangemeld, de gemiddelde landelijke seizoenspopulatie, het aandeel daarin van het betreffende gebied in percentages en de doelen voor de omvang en kwaliteit van het leefgebied zowel landelijk als gebiedsspecifiek. Met voetnoten worden eventuele afwijkingen van de staat van instandhouding aangegeven.

Bijlage C [indien van toepassing]

Een bijlage C is alleen van toepassing op (definitieve) aanwijzingsbesluiten. Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, zijn de individuele zienswijzen per thema behandeld in bijlage C.

Appendices

Appendix [alleen van toepassing op Vogelrichtlijngebieden]

Voor een toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 2.

Aanwijzingsbesluit(en) beschermd(e) natuurmonument(en) [indien van toepassing]

Voor een toelichting wordt verwezen naar het laatste onderdeel van hoofdstuk 2 en het laatste onderdeel van hoofdstuk 5 van deze toelichting.

Verklarende woordenlijst (op alfabet)

B

Begrenzingssoort

Dit begrip is in 2000 gehanteerd bij de aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden (vermeld in paragraaf 4.2 van de toenmalige besluiten als "overige relevante vogelsoorten"). Het zijn soorten die in behoorlijke aantallen in het gebied voorkomen maar waarvoor het gebied niet is geselecteerd als Vogelrichtlijngebied. Selecterende soorten zijn ook begrenzingssoorten voor dat gebied.

Beheerplan

In een beheerplan wordt omschreven welke maatregelen moeten worden getroffen en op welke wijze, om de instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen en soorten van een gebied te realiseren. Dat kunnen zowel maatregelen zijn in het gebied zelf als maatregelen erbuiten die noodzakelijk zijn om de habitattypen en leefgebieden van soorten in het gebied te behouden en te herstellen.

Beschermd natuurmonument

Een gebied dat in de periode 1971-1998 onder de Natuurbeschermingswet 1967 is aangewezen als beschermd gebied wegens bijzondere natuurwetenschappelijke en/of landschappelijke kwaliteiten. Indien in een Natura 2000-gebied één of meer beschermde natuurmonumenten zijn gelegen, wordt deze gebiedscategorie vermeld in hoofdstuk 2 en nader toegelicht in de laatste paragraaf van hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van het besluit.

Bijlage I en II (Habitatrichtlijn)

Typen natuurlijke habitats (bijlage I) en dier- en plantensoorten (bijlage II) van communautair belang voor de instandhouding waarvan aanwijzing van speciale beschermingszones vereist is. De meest recente versie is verschenen in 2006 (Richtlijn 2006/105/EG, Pb EG L 363, 20.12.2006, p. 368-405).

Bijlage I (Vogelrichtlijn)

Vogelsoorten waarvoor speciale beschermingsmaatregelen moeten worden getroffen waaronder de aanwijzing van speciale beschermingszones. De meest recente versie is verschenen in 2006 (Richtlijn 2006/105/EG, Pb EG L 363, 20.12.2006, p. 368-405). Zie ook "Vogelrichtlijn".

Bijzondere kwaliteit

Een habitatype in een gebied kan een bijzondere kwaliteit bezitten wanneer het type voorkomt in een zeldzame vorm (sterk afwijkende soortensamenstelling of standplaats) of relatief veel zeldzame en/of bedreigde soorten bevat.

Biogene structuur

Structuren die ontstaan door, en bestaan uit levende en afgestorven organismen. In dit geval heeft het begrip betrekking op mosselbanken in habitatype permanent overstroomde zandbanken (H1110).

Biotoop

Een door een bepaalde vegetatiestructuur gekenmerkt onderdeel van een landschap, dat door een soort voor alle of een deel van zijn activiteiten wordt gebruikt (hier gehanteerd voor plantensoorten in plaats van leefgebied).

Bovenregionale betekenis (van slaappleats)

Slaappleats met een functie voor vogels afkomstig uit een foerageergebied dat groter is dan de desbetreffende regio. Zie ook 'Regionale betekenis (van slaappleats)'.

Broedgebied

Deel van een leefgebied dat een soort gebruikt om te broeden.

Broedvogels

Vogels die op bepaalde plaats en tijdstip aan het voortplantingsproces deelnemen blijkens de aanwezigheid van een territorium, nest met eieren of jongen of de aanwezigheid van niet-vliegvlugge jongen.

Bronpopulatie

Een populatie van een soort die kan dienen als bron voor uitbreiding van de verspreiding van de soort in de omgeving.

C

Communautaire lijst

De officieel door de Europese Commissie vastgestelde lijst van gebieden die onder de Habitatrictlijn zullen worden aangewezen. De lijst van gebieden in de Atlantische biogeografische regio, waartoe Nederland behoort, is voor het eerst in december 2004 gepubliceerd. Een herziene en aangevulde lijst is op 16 november 2012 vastgesteld (Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/26/EU tot vaststelling van een zesde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio, PbEU 2013, L24/379).

Complementair doel

Een doelstelling voor een habitatype/soort in een gebied waarvoor het niet is aangemeld, maar waar het habitatype of de soort een dusdanige bijdrage levert of kan gaan leveren dat de landelijke doelstelling van het type kan worden gerealiseerd. Complementaire doelen zijn komen te vervallen, maar worden nog wel genoemd in bijlage B indien deze zijn opgenomen in nog vigerende ontwerp-aanwijzingsbesluiten.

D

Doortrekgebied

Gebied dat een soort gebruikt, om van het ene leefgebied naar het andere te komen.

Doortrekker

Vogelsoort die alleen tijdens de voorjaar- en/of najaarstrek in ons land verblijft.

Draagkracht van het gebied

De draagkracht van het gebied geeft het aantal individuen van een soort weer dat het gebied kan handhaven, gebaseerd op de grootte en kwaliteit van het gebied en de verschillende habitatelementen die het voorkomen van de soort mogelijk maken.

Drempelwaarde

Landelijk en regionaal gebruikte waarde bij niet-broedvogels die de ondergrens aangeeft van de fluctuatierange van de desbetreffende populatie in een natuurlijke situatie. Landelijk heeft deze drempelwaarde betrekking op de door SOVON/CBS geschatte maandgemiddelden in de monitoringsgebieden voor watervogels (dus ruimer dan het Natura 2000-netwerk maar bij de meeste soorten lager dan het werkelijk landelijk gemiddelde), regionaal op het door SOVON/CBS bepaalde maandgemiddelde in het geheel van Natura 2000-gebieden in de desbetreffende regio. De landelijke drempelwaarde wordt gebruikt voor het bepalen van de landelijke staat van instandhouding op onderdeel populatie.

Duurzame populatie

Een populatie van een soort die een uitsterfkans heeft van minder dan 1% in de komende 100 jaar.

E

Europese Commissie

Uitvoerend en controlerend orgaan (dagelijks bestuur) van de Europese Unie, dat ook het initiatief neemt voor Europese wetgeving (n.b. de Raad van Ministers neemt de besluiten). De Commissie bestaat uit 27 leden (bijgestaan door een eigen ambtenarenapparaat) die worden geacht onafhankelijk van nationale overheden te functioneren.

F

Foerageergebied

Deel van het leefgebied dat een soort gebruikt om voedsel te zoeken.

G

Gunstige jaren

Weersomstandigheden hebben bij een aantal soorten grote invloed op het aantal broedparen. Bij twee soorten fluctueren de aantallen dermate sterk als gevolg van weersomstandigheden dat een doelstelling op basis van het gemiddelde niet zinvol is. Het betreft de ijsvogel, waarvan de broedpopulatie in veel gebieden wordt weggevaagd in strenge winters en het porseleinhoen waarvan de populatie in veel gebieden zeer sterk afhangt van een gunstige waterstand in de zomermaanden. De onderkant van de fluctuatie zou vaak op 0 paren uitkomen. Er is gekozen voor

een populatieniveau in gunstige jaren. Dit impliceert dat voldoende biotoop aanwezig moet zijn om voor het gestelde aantal paren als broedplek te kunnen dienen na milde winters (ijsvogel) of bij gunstige zomerwaterstanden (porseleinhoen).

Gunstige staat van instandhouding

zie Staat van instandhouding

H

Habitatype

Ecosysteemtype op het land of water met karakteristieke geografische, abiotische en biotische kenmerken, die zowel geheel natuurlijk als halfnatuurlijk kunnen zijn. Habitattypen waarvoor gebieden worden aangewezen zijn opgenomen in bijlage I van de Habitatrictlijn. In het Natura 2000 profielendocument wordt expliciet aangegeven welke vegetatietypen en begroeiingen in Nederland wel of niet onderdeel uitmaken van een habitatype.

Habitatrictlijn

Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (Pb L206, 22.7.92; zie ook onder "Bijlage I en II (Habitatrictlijn)"). Deze richtlijn, die niet op vogels betrekking heeft, is complementair aan de Vogelrichtlijn. De Habitatrictlijn is in 1992 door de lidstaten vastgesteld en in 1994 in werking getreden. Door de inwerkingtreding is het beschermingsreime van artikel 6, lid 2-4, ook van toepassing op Vogelrichtlijngebieden.

Hoogwatervluchtplaats

Plaats waar vogels die in intergetijdengebieden foerageren, zich bij hoogwater verzamelen om te "overtijen" (rusten/ slapen).

Hoofdverspreidingsgebied

Belangrijkste gedeelte binnen het geografische verspreidingsgebied van een (vogel)soort of habitatype: het deel waar zich de grootste populatie (of oppervlakte) of de meeste locaties van voorkomen van een soort of habitatype bevinden.

Huidige sleutelpopulatie

Een sleutelpopulatie is van een dusdanige omvang dat, gegeven een geringe uitwisseling met de omgeving, de kans op uitsterven klein is. Bij het stellen van doelen in individuele Natura 2000-gebieden wordt in de toelichting aangegeven of een sleutelpopulatie wordt nagestreefd in dat gebied en hoe groot de omvang van de sleutelpopulatie in dat gebied ten minste zou moeten zijn. Vaak ligt het doel in een individueel gebied boven het niveau dat minimaal nodig is voor een sleutelpopulatie. Daarom wordt steeds gesproken van "behoud van de huidige sleutelpopulatie van ten minste xx paren".

I

Instandhoudingsdoelstellingen

Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van habitatype en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Instandhoudingsdoelstellingen voor elk van deze habitats en soorten geven aan of de instandhouding moet zijn gericht op louter behoud (handhaving van de huidige situatie) of dat ook herstel moet worden nagestreefd om habitat of soort weer in een gunstige staat van instandhouding te brengen.

Herstel in geval van habitattypen betreft zowel uitbreiding oppervlakte als verbetering kwaliteit. In het geval van een herstelopgave voor soorten gaat het om uitbreiding omvang leefgebied, verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding van de populatie.

Internationale betekenis

Een gebied is voor een niet-broedvogelsoort van internationale betekenis als het maximum per seizoen aanwezige aantal, gemiddeld over vijf jaar, meer dan 1% bedraagt van de geschatte omvang van de relevante biogeografische populatie. Een gebied is van grote internationale betekenis als sprake is van 15-50% van de internationale populatie. Is sprake van meer dan 50% dan is een gebied voor nietbroedvogels van zeer grote internationale betekenis. De kwalificatie "niet van internationale betekenis" in de toelichting op de doelen heeft alleen betrekking op deze definitie. Bij broedvogels is de internationale betekenis bepaald op grond van het aantal broedparen in Nederland rond 2000 in relatie tot de broedpopulatie in de Europese Unie rond 2000. Gebruikte schaal: - minder dan 2%, + van 2 tot en met 15%, ++ van 15-50%, +++ meer dan 50%.

K

Kerngebied

Gebied binnen het hoofdverspreidingsgebied van een soort of habitatype, waar zich een grote populatie van een soort of oppervlakte van een habitatype bevindt.

Kernopgave

Kernopgaven geven per Natura 2000-landschap de belangrijkste bijdrage en verbeteropgaven weer op basis van aangewezen habitattypen en soorten.

Kwalificerende habitattypen of soorten

Habitattypen of soorten die in een bepaald gebied aan de gestelde selectiecriteria voldoen. Beter is te spreken over "selecterende habitattypen of soorten" (zie aldaar).

Kwaliteit

De structuurkenmerken en het functioneren van de ecosystemen die tot een habitatype worden gerekend.

Structuurkenmerken omvatten bijvoorbeeld aspecten als vegetatiestructuur (verticale structuur) en afwisseling van hoge en lage begroeiingen en open plekken (horizontale structuur), terwijl het onderdeel functie omvat in hoeverre het ecosysteem goed functioneert, oftewel in hoeverre de abiotische en biotische condities dermate op orde zijn dat de verschillende karakteristieke soorten(groepen) in voldoende mate vertegenwoordigd zijn.

L

Landelijke minimum populatie

Hiermee wordt bij broedvogels bedoeld op het minimaal aantal noodzakelijke broedparen voor een duurzame landelijke populatie. Essentieel in het voortbestaan van de nationale populatie is het voorhanden zijn van voldoende sleutelpopulaties. Voor de meeste broedvogelsoorten wordt aangenomen dat een aantal van 20 sleutelpopulaties een goede garantie is voor een duurzame landelijke populatie. De landelijke minimumpopulatie wordt bepaald door het aantal gewenste sleutelpopulaties en het minimum aantal paren per sleutelpopulatie. In het doel op landelijk niveau zoals opgenomen in het Natura 2000 doelendocument is dit aangegeven.

Lokale populatie

Een populatie van een soort binnen een Natura 2000-gebied die niet duurzaam is (oftewel geen sleutelpopulatie betreft), of waarvan onbekend is of het een duurzame populatie (dan wel sleutelpopulatie) betreft. Deze populatie is relatief geïsoleerd en vormt dan ook geen onderdeel van een regionale sleutelpopulatie.

M

Metapopulatie

Netwerk van populaties van een soort die onderling in verbinding staan (en dus individuen en/of genen uitwisselen).

Midwintergetal

Gemiddeld aantal vogels (niet-broedvogels) in januari (soms ook aangeduid als januari-getal).

N

Natura 2000

Het Europese ecologisch netwerk van Vogelrichtlijngebieden en Habitatrictlijngebieden.

Natura 2000-gebied

Verzamelnaam voor Vogelrichtlijngebieden en Habitatrictlijngebieden. In Nederland zijn samenvallende en overlappende Vogelrichtlijngebieden en Habitatrictlijngebieden verder samengevoegd tot "Natura 2000-gebieden". Een dergelijk gebied kan dus bestaan uit alleen een Vogelrichtlijngebied, alleen een Habitatrictlijngebied of een combinatie daarvan.

Natura 2000-waarden

Habitattypen en (vogel)soorten waarvoor een Natura 2000-gebied wordt aangewezen en waarop de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied betrekking hebben.

Nationale belang

Een gebied is voor een niet-broedvogelsoort van nationale betekenis als de trendwaarde (in de doelen de trendwaarde voor 2003/04) meer dan 2% bedraagt van de landelijke trendwaarde, gecorrigeerd voor het geschatte percentage vogels dat zich gemiddeld in de monitoringsgebieden bevindt (dus meer dan 2% van het landelijk gemiddelde). Van 15-50% dan is het gebied voor een niet-broedvogelsoort van grote betekenis. Bedraagt de trendwaarde in een gebied meer dan 50% van de landelijke trendwaarde dan is het gebied voor de soort van zeer grote betekenis. De kwalificatie "niet van nationale betekenis" in de doelen heeft alleen betrekking op deze definitie.

Niet-broedvogels

Vogels die op een bepaalde plek en tijdstip niet aan het voortplantingsproces deelnemen. Dit betreft enerzijds alle vogels buiten het broedseizoen (o.a. doortrekkers, wintergasten, ruiende vogels), maar ook vogels in de broedperiode die niet aan het voortplantingsproces deelnemen (zoals nog niet-geslachtsrijpe vogels, reeds uitgevlogen jongen, overzomerende vogels).

Voor broedvogels is dezelfde benadering gebruik, uitgaande van het aantal paren in een specifiek gebied en de landelijke populatie in het jaar 2002.

Gebruikte schaal: - <2%, + 2-15%, ++ 15-50%, +++ >50%.

O

Opgroeigebied

Gebied waar een bepaalde soort gedurende een bepaalde levensfase verblijft en zich daar verder ontwikkeld.

Overtijer

Vogel die gebruikt maakt van een hoogwatervluchtplaats.

P

Populatie

Op gebiedsniveau heeft dit betrekking op alle vogels binnen de begrenzing van het betreffende Natura 2000-gebied, in de regio op alle vogels binnen het geheel van Natura 2000-gebieden in de aangegeven regio (dus niet de vogels in die regio die zich buiten het Natura 2000-netwerk bevinden), landelijk op alle vogels in de SOVONmonitoringsgebieden (ruimer dan het Natura 2000-netwerk) en internationaal op de geschatte omvang van de biogeografische populaties, voor zover ze van Nederlandse grondgebied gebruik maken. Bij broedvogels heeft het aantal betrekking op het aantal paren (cq. aantal territoria). Voor de korhoen wordt hiervan om teltechnische redenen afgeweken (aantal hanen).

Prioritaire habitattypen

Habitattypen die gevaar lopen te verdwijnen en waarvoor de Europese Unie een bijzondere verantwoordelijkheid draagt omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied binnen het grondgebied van de EU is gelegen. Deze prioritaire habitattypen worden in bijlage I van de Habitatrictlijn met een sterretje (*) aangeduid.

Prioritaire soorten

Soorten die binnen de Europese Unie (EU) bedreigd zijn en waarvoor de EU een bijzondere verantwoordelijkheid voor de instandhouding draagt omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied op het grondgebied van de EU is gelegen. Deze prioritaire soorten worden in bijlage II van de Habitatrictlijn met een sterretje (*) aangeduid.

Profielen

De gehanteerde definitie en afbakening van habitattypen is vastgelegd in zogenoemde Natura 2000-profielen, die voor alle habitattypen (en ook voor soorten) zijn opgesteld (nog in bewerking). De profielen omvatten de volgende elementen: kenschets (beschrijving, relatief belang), kwaliteit (kenmerken van goede structuur en functie), bijdrage van gebieden, beoordeling landelijke staat van instandhouding, literatuur. In een tweede deel van het Natura 2000 profielendocument worden de ecologische vereisten op het niveau van een habitatype of een soort gepubliceerd.

R

Referentielijst

Deze lijst die voor elke Lidstaat specifiek is, staat vermeld voor welke habitattypen en soorten de Lidstaat een verantwoordelijkheid op zich heeft genomen. Deze lijst wordt in overleg tussen de Europese Commissie en de Lidstaat vastgesteld. Voor de vogels wordt niet gewerkt met een Referentielijst.

Regionale betekenis (van slaapplaats)

Slaapplaats met een functie voor een vogels uit een foerageergebied dat niet groter is dan de desbetreffende regio. Zie ook 'Bovenregionale betekenis (van slaapplaats)'.

Relatief belang

De mate waarin Nederland een bijdrage kan leveren aan het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op het niveau van het Europese Natura 2000-netwerk. Het relatief belang wordt bepaald aan de hand van de ligging en de mate van voorkomen in vergelijking met het voorkomen in de Europese Unie (zie verder Natura 2000 doelendocument, paragraaf 3.1).

Relatieve bijdrage

De relatieve bijdrage van een Natura 2000-gebied voor vogels wordt afgemeten aan de bijdrage van het gebied aan het totale aantal vogels. Daarbij wordt zowel op nationale schaal als op internationale schaal naar de bijdrage gekeken die het gebied leverde omstreeks het jaar 2000. Bij broedvogels wordt als maat gehanteerd: het aantal broedparen in het gebied in relatie tot de landelijke populatie en de populatie in de Europese Unie. Bij niet-broedvogels wordt uitgegaan van het aantal vogels in het gebied in relatie tot de landelijke populatie en de populatie in de relevante fly-way. De fly-way betreft de samenhangende regio van broedgebied tot en met overwinteringsgebied van de geografische populatie die Nederland aan doet.

Relatieve bijdrage van een gebied

De bijdrage van een Natura 2000-gebied aan de landelijke instandhoudingsdoelstelling voor een habitatype of soort; deze is groot als een habitatype of soort relatief veel of relatief goed ontwikkeld in een gebied voorkomt.

S

Seizoensgemiddelde

Gemiddelde aantal in een gebied aanwezige niet-broedvogels berekend uit de twaalf maandelijkse tellingen uitgevoerd gedurende het watervogeljaar lopende van juli t/m juni in het daarop volgende jaar. Ontbrekende tellingen worden voor deze berekening eerst bijgeschat door SOVON/CBS. In de doelen wordt met "maandgemiddelden" bedoeld de trendwaarde die voor het tijdstip van beoordeling door de jaarlijkse maandgemiddelden wordt berekend.

Seizoensmaximum

Gemiddelde van het hoogst beschikbare aantal (vogels) per seizoen (juni t/m juli van het volgend jaar) over een reeks van achtereenvolgende jaren.

Selecterende habitattypen of soorten

Dit zijn habitattypen of soorten (waarden) waarvoor een gebied aan de gestelde selectiecriteria voldoet (zie ook begrenzingssoorten). Gebieden kwalificeren op grond van het voorkomen van één of meer habitattypen en/of soorten en worden vooral begrensd op grond van de actuele en potentiële verspreiding van de in het gebied aanwezige Natura 2000-waarden. In het geval van Habitatrictlijngebieden wordt daarbij ook rekening gehouden met andere gronden die van belang zijn voor de instandhouding van de Natura 2000-waarden in het gebied.

Sense of urgency

Een 'sense of urgency' is toegekend aan kernopgaven als binnen nu en 10 jaar mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. De inschatting is gemaakt dat een kernopgave, en de daaronder liggende verplichting om minimaal de huidige waarden in stand te houden, dan niet meer realiseerbaar zijn. Kernopgaven met een 'sense of urgency' moeten middels (beheer)maatregelen binnen tien jaar op orde zijn gebracht.

Slaapplaats

Locatie waar vogels rusten (sommige soorten doen dat in grote groepen bijeen zoals ganzen).

Sleutelpopulatie

Bij broedvogels wordt de betekenis van een gebied mede bepaald door de omvang van de aanwezige broedpopulatie. Ligt de omvang van de populatie in een bepaald gebied boven een zekere kritisch aantal dan wordt gesproken van een sleutelpopulatie, dat wil zeggen: een populatie waarvan de kans op uitsterven in de eerstkomende 100 jaren, bij gelijkblijvende habitatkwaliteit en hoeveelheid habitat, minder dan 5 % wordt geacht. Daarbij dient de populatie wel onderdeel uit te maken van de landelijke metapopulatie, waardoor een geringe uitwisseling met andere sleutelpopulaties optreedt. De gewenste minimum omvang van een sleutelpopulatie is vooral afhankelijk van de levensduur van de vogels. Bij lang levende vogels (jaarlijkse sterfte 25-35%)

bedraagt deze meer dan 20 paren (bijvoorbeeld: roerdomp), bij middellang levende soorten (jaarlijkse sterfte 35-45%) meer dan 40 paren (bijvoorbeeld: grote karekiet) en bij kort levende vogels (jaarlijkse sterfte 45-55%) meer dan 100 paren (bijvoorbeeld rietzanger).

Speciale beschermingszone

Onder Vogel- of Habitatrictlijn beschermd gebied dat door de lidstaten als zodanig is aangewezen. Tegenwoordig worden deze beschermde gebieden aangeduid als Vogelrichtlijngebied of Habitatrictlijngebied. Een Habitatrictlijngebied dat nog niet is aangewezen maar wel is aangemeld bij de Europese Commissie en is opgenomen in de communautaire lijst (zie verklaring onder dit begrip) wordt aangeduid als "gebied van communautair belang".

Staat van instandhouding

De beoordeling van de staat van instandhouding (volgens artikel 1 van de Habitatrictlijn) van een habitatype of soort in ons land, vindt plaats op basis van aspecten als geografische verspreiding, hoeveelheid (aantallen of oppervlakte), leefgebied van een soort of kwaliteit van een habitatype en perspectieven voor duurzaam behoud van een soort of habitatype. De huidige staat van instandhouding van een soort of habitatype is mede bepalend voor de inhoud van de instandhoudingsdoelstelling. De methode van beoordeling is opgenomen in bijlage 9.2 van het Natura 2000 doelendocument.

Subtype

In een aantal gevallen zijn habitatypen onderverdeeld in zogenaamde subtypen omdat het habitatype een grote ecologische variatie aan ecosystemen omvat, dit wil zeggen verschillende subtypen met een sterk afwijkende soortensamenstelling en/of structuur en functie én/of verschillen met betrekking tot de ecologische vereisten. In de meeste gevallen komt deze ecologische variatie tot uiting in verschillende plantensociologische verbonden waartoe de begroeiingen van de subtypen worden gerekend. Als een habitatype in subtypen is verdeeld, worden de doelen zowel op landelijk en op gebiedsniveau op het niveau van subtypen geformuleerd. Met dien verstande dat als alle subtypen in een concreet gebied voorkomen en ervoor de subtypen geen onderscheid is m.b.t. de inhoud van de doelen dit niet expliciet wordt aangegeven in het doel.

Successiestadium

Een successiestadium heeft betrekking op een levensgemeenschap dat door natuurlijke processen ofwel "successie" overgaat in een andere levensgemeenschap.

T

Trendanalyse

Statistische analyse van een reeks van telgegevens.

Trekvogel

De gehele populatie of een geografisch afzonderlijk deel van de populatie van een soort of ondersoort, waarvan een significant deel volgens een cyclisch patroon en voorspelbaar een of meer nationale grenzen passeert.

Trekvis

Een trekvis is een vissoort die zowel zoet- als zoutwater nodig heeft om zijn levenscyclus te voltooien, veelal leven ze in zee en migreren ze naar zoetwater om te paaien. Voor Natura 2000 gaat het om de volgende soorten: zee-prik, rivier-prik, elft, fint, zalm. Met dien verstande dat de zalm niet meetelt voor de gebieden Voordelta en Noordzeekustzone.

Trendwaarde

Bij niet-broedvogels wordt door een reeks van maandgemiddelden per watervogeljaar (juli t/m juni) met het programma "Trendspotter" door SOVON/CBS een flexibele trendcurve berekend, min of meer overeenkomend met een meerjarig gemiddelde. De trendwaarde die het programma berekent voor het beoordelingsjaar is de waarde die voor de beoordeling wordt gebruikt. De trendwaarde is dus een op basis van de trendlijn voor een specifiek jaar berekend maandgemiddelde.

Bij broedvogels wordt de curve bepaald op basis van jaarlijks vastgestelde aantallen paren in een gebied (of soms een deelgebied). De berekening van de trendwaarde geschiedt bij broedvogels echter met het programma TRIM.

Typische soort

Het beoordelen van de staat van instandhouding van een habitatype op nationaal niveau vindt plaats aan de hand van vijf aspecten, waarvan 'typische soorten' er één is. Met deze soorten wordt, in aanvulling op met name de samenstellende vegetaties, de kwaliteit van het habitatype beoordeeld. Typische soorten zijn een goede indicator voor de gunstige staat van instandhouding van het habitatypen en kunnen niet-destructief en goedkoop gemeten worden. De typische soorten zijn dus geen soorten die (in tegenstelling tot de soorten van bijlage II en IV van de HR) om zichzelf beschermd worden.

V

Verspreidingsgebied

Areaal van een soort of habitatype (de oppervlakte waarin alle locaties waarin een soort of habitatype voorkomt liggen).

Vogelrichtlijn

Richtlijn 2009/147/EG inzake het behoud van de vogelstand (PbEU 2010, L20; zie ook onder "Bijlage I (Vogelrichtlijn)"). Dit betreft een Europese regeling die door de lidstaten moet worden uitgevoerd. Deze richtlijn die in 1979 door de lidstaten is vastgesteld en in 1981 in werking is getreden, is oorspronkelijk gepubliceerd als 79/409/EEG (PbEG L103). De in 2009 vastgestelde versie betreft een geconsolideerde versie, inclusief wijzigingen die sindsdien op de Richtlijn van toepassing zijn. Met uitzondering van de bijlagen en verwijzingen is de tekst van de Richtlijn inhoudelijk niet gewijzigd.

Voorlopig maximum

Bij broedvogels wordt, ter onderbouwing van de keuze voor het na te streven populatie niveau in Natura 2000-gebieden, per soort in de toelichting de populatie ontwikkeling in het gebied geschetst. Deze populatie ontwikkeling geeft inzicht in de draagkracht van het gebied. Het komt geregeld voor dat het aantal paren van een soort in een specifiek gebied een sterke toename vertoont. In dergelijke gevallen is het niet duidelijk hoeveel paren het gebied zou kunnen herbergen. Daarom is bij het maximaal vastgesteld aantal paren de aanduiding "(voorlopig) maximum" gehanteerd.

W

Wintergast

Vogelsoort die alleen in de winter in ons land verblijft.

Z

Zomergast

Vogelsoort die alleen in de zomer in ons land verblijft.

Deze publicatie is een uitgave van:

Ministerie van Economische Zaken

Postbus 20401 | 2500 EK Den Haag

september 2014